

Kvinner i gråsonen

Hildegunn Sagvaag, Bente Sikveland
Alkohol + arbeidsliv = sant?
 En vitenskapelig antologi. 256 s, ill. Oslo:
 Gyldendal Akademisk, 2014. Pris NOK 329
 ISBN 978-82-05-43643-5

Tittelen speiler det gamle norske utsagnet om at alkohol og arbeid ikke hører sammen. Denne boken viser at spørsmålsteget i tittelen bør fjernes. Den noe mer mystiske tittelen på denne omtalen reflekterer to hyppig brukte ord i teksten. Med gråsonen menes alle jobbrelaterte situasjoner der alkoholbruk er akseptert, og stjerneeksemplet er julebordet. Og kvinnene er med fordi boken har et gjennomgående og gjennomført kjønnsperspektiv. Det dokumenteres hvordan den såkalte konvergenhypotesen, ideen om at kvinner og menn nærmer seg hverandre i sine alkoholvaner, er feil. Kvinnene bygger og praktiserer sine egne mønstre, enten de er ledere eller ikke. Det bør mennene være glade for, kvinnene bidrar nemlig også til at de holder seg litt mer på matta.

Boken vil sikkert gi ny innsikt for mange lesere, selv om store deler av den allerede er publisert i forskjellige varianter. Men én bok i hånden er absolutt bedre enn ti i hylla. Målgruppen er muligens «spesielt interesserte», selv om det på baksiden hevdes at «skal man delta i den samfunnsmessige diskusjonen om alkohol, kommer man ikke utenom denne boka». Men jeg tror særlig ledere som trenger inspirasjon og mot, for eksempel til å ta «den vanskelige samtalen» med en ansatt som sliter med alkoholproblemer, vil kunne ha stor nytte både av intervjubaserte og evidensbaserte kapitler.

For en lege vil nok stilen og formen bli noe fremmed. Her er det fortrinnsvis antropologer og andre samfunnsvitere som skriver, supplert av dyktige psykologer. Slik sett er boken velsignet fri for den medikaliseringsfarsotten som nå har rammet rusfeltet, hvor det bare er legemidler og spesialisthelsetjeneste som teller. Likevel savner jeg noe om bedriftshelsetjenestens rolle og muligheter, og ikke minst om allmennlegenes rolle i håndteringen av alkoholrisikanter. Så vidt jeg kunne se, var de bare omtalt én gang, og da som ukritiske pilleforskrivere.

Men det kapitlet jeg virkelig savner, er det historiske, som beskriver hvordan vi i løpet av noen generasjoner har beveget oss fra systemer der arbeiderne fikk utbetalt deler av lønnen i sprit og til jobben som alkoholfri sone – selv om det altså finnes flere gråsoner. Alkoholpolitikken ble en bærebjelke i Arbeiderparti-staten, og derfor drikker nordmenn fremdeles mindre enn de fleste andre, i alle fall så lenge de holder seg i landet.

Olaf Gjerløw Aasland

Seniorforsker, LEFO – Legeforskningsinstituttet

Viktig om å møte døden som fagperson

Jacob Birkler
Døden i et professionelt perspektiv
 De svære valg. 159 s, ill. København: Nyt
 Nordisk Forlag Arnold Busck, 2015.
 Pris DKK 200
 ISBN 978-87-17-04439-5

Denne boken omhandler noe av det vanskeligste vi må forholde oss til – døden. I vårt moderne, åpne og pluralistiske samfunn, med et tilsynelatende stadig sterkere grep på livet, skaper døden nye etiske og juridiske dilemmaer, ikke minst for involverte fagpersoner. Det er her denne boken tar sitt utgangspunkt.

Forfatteren Jacob Birkler er filosof og psykolog fra Aarhus Universitet og har en ph.d.-grad innen medisinsk etikk. Som formann i Det Etske Råd i Danmark siden 2011 er han kjent som en engasjert foreleser og samfunnsdebattant.

Boken består av fem kapitler som berører de hyppigste etiske utfordringene vi møter i den medisinske hverdagen: *Behandling eller behandlingsstopp, Livet med døden, Aktiv dødshjelp, Organ-donasjon og Etter døden – kroppen mellom person og ting.*

Forsøket på å belyse møtet med døende og deres pårørende som profesjonsutøver er et veldig ambisiøst prosjekt når omfanget er på 159 sider, hvorav mer enn 20 sider er litteraturhenvisninger. Men forfatteren lykkes godt med å tegne tydelige scenarier, og den omfattende litteraturlisten hjelper leseren som ønsker å fordype seg videre.

Forfatteren lykkes også fordi han bruker mange dialektiske formuleringer som treffer problemstillingene svært godt. Han innleder kapitlet *Livet med døden* ved å si at: «Målet er et værdimessigt greb i praksis og ikke blot løsrevne værdibegreber om praksis.» Et annet eksempel er hvordan valg av formuleringer legger premisene for debatten om etiske utfordringer når han viser at begrepet «aktiv dødshjelp» kan oppfattes både som «aktiv hjelp til døden» (eutanasia), og «aktiv hjelp til den døende», palliativ behandling. På denne måten avsløres flertydigheter i språket som kan «*forføre, anspore til diskusjon og avspore i debatten*».

Utgangspunktet er naturlig nok det danske samfunnet, der mye kan sammenliknes med norske forhold, selv om det også er forskjeller. Dette reduserer på ingen måte bokens verdi, men øker den heller ved å vise at man kan finne frem til ulike løsninger for ett og samme problem.

Forfatteren er også tydelig på at et profesjonelt perspektiv på døden ikke er nok alene – for å lykkes i møtet med døende og deres pårørende må den profesjonelle tilnærmingen være basert på et personlig forhold til døden hos den profesjonelle hjelperen. Dette personlige forholdet oppleves gjerne som noe man må arbeide med til enhver tid – og denne boken er utvilsomt et nyttig bidrag i denne prosessen for alle som i tjenesten for livet, møter døden.

Hartwig Kørner

Overlege, Avdeling for gastroenterologisk kirurgi
 Stavanger universitetssjukehus
 og
 Regionalt kompetansesenter for lindrande behandling,
 Haukeland universitetssykehus